

УДК 35.088.6:378.1

Пуцько Б.М., д.е.н., професор, с.н.с. ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького***СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ПЕРША ОБ'ЄКТИВНО ОБГРУНТОВАНА ПРОГРАМА ВИХОДУ ІЗ
ТУПИКА**

Подається порівняльна оцінка освітніх систем Франції, Німеччини, Польщі та України. Розглянуто об'єктивні критеріальні підстави реструктуризації вищих навчальних закладів Львова та України з урахуванням, власне державної мотивації. Розроблено економіко-математичну формулу та запропоновано об'єктивні критеріальні умови оптимізації кількості інститутів та університетів системи МОН України. Представлений варіант реструктуризації вищих навчальних закладів Львова (як проект до обговорення науковою спільнотою і владою) та перелік, за новими назвами, вищих навчальних закладів Львова після здійснення потенційної процедури їх реструктуризації.

Ключові слова: *порівняльна оцінка, освітні системи, реструктуризація вищих навчальних закладів, оптимізація кількості інститутів та університетів системи МОН України, об'єктивні критеріальні підстави, державна мотивація.*

Постановка проблеми. Науково-обгрунтований, соціально відкритий та владою усвідомлений пошук об'єктивних критеріїв реструктуризації вищих навчальних закладів, пошук шляхів виходу освітньої системи України із тупика є на часі. Проблема є актуальною, є складовою "національних пріоритетів і стратегічних орієнтирів розвитку українського суспільства", які має розробити дане суспільство, а тому вимагає логічного, конструктивного і невідкладного рішення. Українська "криниця знань" потребує очищення від намулу, сміття та інших пострадянських решток.

Аналіз останніх досліджень. Для об'єктивізації підходу щодо реструктуризації вищих навчальних закладів доцільно вивчити досвід окремих країн. Ми зупинилися на дослідженні освітньо-наукової структури навчальних закладів Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Польща та Франції.

У Франції існує велика розмаїтість навчальних закладів і спеціалізацій: 71 університет, близько 300 вищих шкіл і дослідницьких центрів. У їхній склад входить 800 факультетів, тобто структурних підрозділів, які називаються "Unités de Enseignement et de Recherche" (U.E.R.), до яких, у свою чергу, приєднані "інститути" (як правило, монодисциплінарні), "школи" (мультидисциплінарні, для підготовки фахівців певного профілю) і "лабораторії" (для проведення наукових досліджень); 5 "католицьких інститутів", трохи "політичних

інститутів", безліч "технологічних інститутів", а також коледжі, ліцеї, бізнес-школи, "школи комерції", школи керування тощо. Вузи Франції визнаються не тільки Міністерством утворення, але й міністерством охорони здоров'я, сільського господарства, оборони. Повноцінну вищу економічну освіту дають не тільки в університеті, але й у навчальних закладах, що носять узагальнену назву "Grandes Ecoles". У галузі економіки й керування ці школи найчастіше називаються "Ecoles Superieures de Commerce", рідше - "Instituts Suprieurs". Таких шкіл у Франції більше 150, у тому числі вищих – 45; Французька особливість - це практично однакова якість навчання як у столиці, так і в провінції. За останнім даними, число школярів і студентів у Франції перевищило 15 млн. чоловік і склало чверть населення країни. У країні близько 7 тис. коледжів, 2600 ліцеїв; система освіти - найбільший роботодавець Франції: у ній зайняте більше половини державних службовців.

Франція перетнула 65-мільйонний бар'єр за кількістю населення, є одним із лідерів у Європі за рівнем народжуваності та середньої тривалості життя. Такі дані опублікував Національний інститут статистичних та економічних досліджень (НІСЕД) Франції. Станом на 1 січня 2011 року Франція налічувала 65 млн. 27 тис. жителів, за рік чисельність населення збільшилася на 358 тис. осіб, впродовж трьох десятиліть населення Франції збільшилося на 10 млн. осіб [1-7].

Після об'єднання у 1992/93 навчальному році в Німеччині стало 318 закладів вищої освіти різного рівня: 91 звичайний та 1 загальноосвітній університети, 11 педагогічних, 19 теологічних, 43 мистецьких і 153 технічних та спеціалізованих ВНЗ. Зі згаданих до недержавного сектору входили 6 університетів, 17 теологічних закладів, 2 мистецьких коледжі, 35 вищих фахових шкіл. Усі заклади вищої освіти поділяються на такі групи: - університети (класичні, технічні, загальноосвітні та спеціалізовані заклади університетського рівня - вищі педагогічні, теологічні та медичні школи). Більшість університетів мають класичну структуру. У них готують і докторів наук; вищі фахові школи зі спеціалізованою фаховою підготовкою, готують спеціалістів з Інженерії, бізнесу, менеджменту; вищі школи (коледжі) мистецтв і музики.

Основою системи вищої освіти є університети, які, зазвичай, мають класичну структуру і завдання: несуть відповідальність за наукові дослідження, навчання, підготовку кадрів вищої кваліфікації, готують докторів наук, наділені правом присуджувати габілітацію (докторат-2) для заміщення посад завідувачів кафедрами. Навчання триває щонайменше чотири роки. Педагогічні вищі школи готують учителів для нижчих рівнів освіти та спеціалізованих шкіл. Вищі фахові школи відіграють важливу роль, готуючи спеціалістів з інженерії, бізнесу, менеджменту тощо; наукові дослідження в них звужено і вони не претендують на фундаментальність. Музичні і мистецькі вищі школи готують фахівців з усіх видів мистецтв і музики, включаючи музикологію, історію мистецтв тощо Населення Німеччини - 83 мільйони мешканців, із них 75 мільйонів з німецьким, а 8 мільйонів із іноземним громадянством. З точки зору

етнографії у ФРН живуть 70 мільйонів німців та 13 мільйонів іноземців (16%). Найбільші групи - турки та курди (3,5 мільйони), поляки (3,0 мільйони), росіяни (4,0 мільйони), італійці, греки та громадяни колишньої Югославії

Польська система освіти розпочалася у м. Кракові – там було засновано перший університет ще 1364 р.; за часів розквіту країни у XVI-XVII століттях відкрилися університети у Вільно (1578 р.) та Львові (1661 р.), які тоді належали до Польщі. У Варшаві університет діє з 1816 р, політехнічний інститут - з 1826 р. Періодами досить значного розвитку вищої школи двічі стали повоєнні роки ХХ століття, хоча першого разу модель освіти була німецькою, а другого -радянською. За соціалістичного ладу державна вища освіта була безкоштовною. До недержавного сектору належав Люблінський католицький університет, який був чи не єдиним великим недержавним закладом освіти в усьому колишньому "соцтаборі". Політичні та суспільні зміни в державі, впровадження ринкової економіки спонукали і до реформи вищої освіти: ВНЗ отримали значно вищий рівень автономії, право приймати частину студентів з оплатою навчання; урізноманітнися перелік спеціальностей; виникло чимало приватних ВНЗ. Навчання у державних закладах безкоштовне для вступників за конкурсом у межах лімітів. Польща має 11 державних та 1 приватний університети класичної моделі, 15 технічних університетів і 2 інститути, 6 академій економіки, 11 медичних академій, 17 шкіл мистецтв і 6 вищих закладів навчання з фізкультури і спорту. Список недержавних закладів вищої освіти включав вже 84, з яких 9 мали право надавати кваліфікацію "магістр". Чисельність населення - 38,6 млн. чол. (1999 р.) [8-9].

Мета статті. Дати порівняльну оцінку освітніх систем Франції, Німеччини, Польщі та України, представити варіант реструктуризації вищих навчальних закладів Львова (як проект до обговорення науковою спільнотою і владою) та перелік, за новими назвами, вищих навчальних закладів Львова після здійснення потенційної процедури їх реструктуризації. Розглянути критеріальні підстави реструктуризації вищих навчальних закладів Львова та України з урахуванням, власне державної мотивації.

Виклад основного матеріалу. З точки зору запровадження в Україні освітнього досвіду цікаво поглянути на історію Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана (нім. Ludwig-Maximilians-Universität München) - найстаріший вищий навчальний заклад в Мюнхені, Баварії, заснований герцогом Людвігом Багатим та курфюрстом Максом IV Йозефом - звідки і взяв своє ім'я. Університет було засновано в 1472 році в місті Інгольштадт герцогом Людвігом Багатим. Університет керувався єзуїтами та декілька століть був центром антиреформаційного руху. В 1800 р. курфюрст Макс IV Йозеф (пізніше король Максиміліан I) переніс університет в місто Ландсхут. Тільки в 1826 р. король Людвіг I переносить університет в столицю Баварії - Мюнхен. Університет відомий також тим, що під час другої світової війни тут базувався антифашистський рух опору - "Біла троянда" на чолі з Софі та Гансом Шоль. У 2004 р. Мюнхенський університет зайняв 53 місце в світі і перше в Німеччині згідно з Шанхайським рейтингом "Джао Тонг". В рейтингу світових

університетів складеному часописом Н'юзвік у 2006 р. Мюнхенський університет зайняв 63 місце. У 2007 р. Мюнхенському університету було надано фінансування згідно з Ініціативою Відмінності (Exzellenzinitiative) за трьома напрямками: 1) "концепція майбутнього" (Zukunftskonzept), 2) "кластер відмінності" (Exzellenzcluster) та 3) "вищі школи" (Graduiertenschule).

Інколи від наших вчених, "нерідних вузів", скажімо класичних, можна почути, до прикладу, що це за підготовка економістів чи менеджерів у ЛНУВМ та БТ. Але, шановні, подивіться на перелік факультетів у Мюнхенському університеті Людвіга-Максиміліана: 1) факультет католицької теології; 2) факультет евангелістської теології; 3) факультет правознавства; 4) факультет економіки; 5) факультет підприємницької діяльності; 6) факультет медицини; 7) факультет ветеринарії; 8) факультет історії та мистецтвознавства; 9) факультет філософії, теорії науки та релігієзнавства; 10) факультет психології та педагогіки; 11) факультет культурології; 12) факультет мовознавства та літературознавства; 13) факультет соціальних наук; 14) факультет математики, інформатики та статистики; 15) факультет фізики; 16) факультет хімії та фармацевтики; 17) факультет біології; 18) факультет геології.

Чи поставить хто-небудь з наших вчених під сумнів німецьку освіту, німецьку науку, німецьку економіку або німецьке урядування? Звісно ні! Звідси об'єктивно виступає три висновки: висновок 1 - ставлення під сумнів рівня підготовки спеціалістів (магістрів) одним вузом в іншому не що інше, як нездорова конкуренція української ментальності; висновок 2 - не назва вузу, чи галузі мають визначати спеціалізацію університету, а тільки наявність фахівців відповідного рівня, що здатні вести підготовку тих чи інших спеціалістів (магістрів); висновок 3 - рівень науково-педагогічних працівників, їх здатність ефективно готувати спеціалістів (магістрів) залежить: 1) від кадрового науково-педагогічного потенціалу, зокрема наявності докторів наук на провідних посадах; та 2) університетської політики, яку визначає, і за яку несе відповідальність, ректор вузу.

Станом на 1 лютого 2011 року чисельність населення України становила 45760,1 тис. мешканців. З початку року чисельність населення скоротилась на 18,5 тис. осіб (-4,7 на 1000). Кількість закладів (вузів 3-4 рівнів акредитації) України взято із статистичного щорічника (Україна у цифрах у 2006 році), який складає Державний комітет статистики України. У табл. 1 подається порівняльна оцінка освітніх систем Франції, Німеччини, Польщі та України.

Динаміка закладів (очевидно інформація включає коледжі, інститути, університети) є такою: 2000 – 315; 2002 – 330; 2003 – 339; 2004 – 347; 2005 – 345; 2006 – 350. Даних щодо якої-небудь розшифровки закладів за галузями або сферами підготовки, формою власності тощо, ні у цьому щорічнику, ні у Інтернетресурсі не знайдено. "Сіль землі" або "Корінь зла" слід шукати у рішеннях влади та МОН України. Знайдені нами дані інформаційно-аналітичних матеріалів до засідань підсумкових колегій МОН України свідчать про стрімку, навіть вибухову, динаміку кількості ВНЗ у групі "Університети" за період 1998-2009 роки[10-17].

Таблиця 1

Порівняльна оцінка освітніх систем Франції, Німеччини, Польщі та України

Назва показника	Франція	Німеччина	Польща	Україна
Чисельність населення, тис. осіб	65027,0 (на 1.01. 2011 р.)	83000,0 (на 1.01. 1993 р.)	38600,0 (на 1.01. 1999 р.)	45760,1 (на 1.02. 2011 р.)
Всього вищих освітніх закладів (без урахування коледжів і ліцеїв):	526	318	152	350
Державні університети класичної моделі (в т.ч. загальноосвітні і педагогічні)	71	103	11	даних не знайдено
Приватні університети класичної моделі	-	-	1	-
Теологічні університети	5	19	-	-
Технічні та спеціалізовані університети (інститути)	300	153	17	-
Економічні школи	45	-	6	-
Медичні школи	-	-	11	-
Мистецькі школи	-	43	17	-
Школи фізкультури і спорту	-	-	6	-
Інші приватні школи	105	-	83	-
В тому числі, недержавні заклади у цілому:	-	60	84	-
Розрахункові показники				
Кількість вищих освітніх закладів на 1000 осіб	0,008	0,0038	0,0039	0,0076
Коефіцієнт забезпеченості вищими освітніми закладами	0,8	0,38	0,39	0,76
Кількість державних університетів класичної моделі на 1000 осіб	0,001	0,0012	0,00028	-
Коефіцієнт забезпеченості державними університетами класичної моделі	0,1	0,12	0,028	-

Примітка: знайти детальнішого розподілу вищих освітніх закладів за виділеними показниками (наприклад, про кількість медичних, мистецьких шкіл або недержавних закладів у Франції; про кількість медичних та економічних шкіл у Німеччині тощо) не вдалося. Тому дані таблиці за окремими показниками (особливо розрахункові показники) дещо орієнтовні і можуть підлягати уточненню.

Тобто за 10 років в Україні "з'явилося" більше 100 університетів... Цифри свідчать: за станом на 1999 рік в Україні налічувалося 91 інститут та 153 університети, разом – 244 навчальні заклади III-IV рівнів акредитації. За станом на 2010 рік їх стало: 119 інститутів й 196 університетів, разом – 315 ВНЗ. За 10 років кількість інститутів зросла на 28 одиниць, а кількість університетів – на 43 одиниці, всього збільшення на 71 ВНЗ.

Як так склалося? Це питання потребує спеціального осмислення і дослідження, адже заснування нового інституту або університету має підпорядковуватися ряду об'єктивних критеріїв... Це складний і по-стадійний організаційний процес: зміна типу навчального закладу; реорганізація діючої інституційної структури; зміни у якості та змісті освіти у перетвореннях типу: "технікум-коледж-інститут" або "інститут-університет". Головними іміджевими характеристиками інституту або університету є: наукові школи, наукові традиції, організаційна культура; знаність у країні; знаність за кордоном тощо. Іміджеві характеристики не формуються роками, п'ятирічками чи десятирічками – вони формуються століттями...

ВНЗ системи МОН України об'єднуються у кілька освітньо-галузевих груп: класичні, політехнічні, машино-приладобудівні, гірничо-металургійні, будівельні, технологічні, транспортні, економічні, педагогічні, художні. Найбільші зміни відбулися у групі "Педагогічні ВНЗ", у 1997 році було 27 педагогічних ВНЗ (20 інститутів та 7 університетів), а уже за станом на 2000 рік стало на 1 заклад менше по загальній кількості – 26, зате університетів стало – 20, тобто було 7 – стало 20 (двадцять)! Слід акцентувати, що аграрні, ветеринарні, медичні й інші галузеві ВНЗ не взято до уваги – бо це інші міністерства...

Виходить таке доведення теореми – міністерство освіти "наакредитувало" цих закладів, йому і приймати рішення щодо об'єктивної необхідності такої кількості. Ситуація, яка склалася у державі потребує зворотного процесу зменшення кількості університетів, завдяки об'єктивним критеріям оптимізації; перевірки існуючих ВНЗ відповідності якості і змісту освіти та науки; а також кадрового рівня забезпечення надання сучасних фахових послуг. При цьому не повинен бути приниженим ні один ВНЗ з історією у 100 і більше років. Нами подається схема реструктуризації вищих навчальних закладів Львова з урахуванням потенційних змін, приєднання та заміни їх теперішніх назв на нові (рис.1), а також схематичний перелік вищих навчальних закладів Львова після здійснення процедури реструктуризації (рис.2).

Рис.1. Схема реструктуризації вищих навчальних закладів Львова (як проект до обговорення науковою спільнотою і владою)

Реструктуризована структура ВНЗ Львова з 1.09.2011 р. (з іншої дати за рішенням уряду України та ВРУ) нараховуватиме десять (замість існуючих п'ятнадцяти) вищих шкіл та матиме наступний вигляд. А до Державного комітету статистики України є побажання дати розшифровку закладів за галузями або сферами підготовки, формою власності тощо (можливо такі дані існують...). Бажано в ролі статистичної таблиці застосувати аналогію табл. 1 (за назвою показників).

Відповідні організаційні заходи необхідно здійснити в усіх регіонах України на основі відповідної формули: замість десяти ВНЗ створювати шість вищих шкіл, або кількість вищих шкіл по Україні зменшити на 40%. Економіко-математичною мовою формулу можна представити наступним чином:

$$N_{opt.} = (N_i \times K) / 25 \rightarrow \text{Optimum.} \quad (1),$$

де, $N_{opt.}$ – оптимально допустима кількість інститутів (університетів) для України;

N_i – існуюча кількість інститутів (університетів);

K - 0,4 – заданий коефіцієнт скорочення ВНЗ (на 40%);

25 – кількість регіонів України (областей, республік), щоб усереднити кількість вузів у одному регіоні;

Optimum – найкраща допустима кількість ВНЗ у зв'язку з певними науково обґрунтованими об'єктивними умовами.

При організаційних умовах:

1) виключенням можуть бути Київ, Харків, Львів, Донецьк, Дніпропетровськ та Одеса – як традиційні з усталеними характеристиками освітньо-наукові центри, тут К можна прийняти рівним 0,2-0,3;

2) інститути і університети, які функціонують 100 і більше років не повинні підлягати оптимізації – оптимізувати слід інститути та університети, які створені за радянської доби (1917-1991 роки), та сучасні (1991-2010 роки);

3) не можна приєднувати один інститут до іншого, один університет до іншого – мають реорганізуватися та і інша інституції, з створенням нової юридичної особи, з рівними правами студентів і викладачів, з виборами нового керівництва – ректора інституту або університету (президента), їх проректорів і віце;

4) жодний уряд не може мати монополії при прийнятті системних освітніх рішень – тільки у союзі з науково-освітньою громадськістю, Президентом України та ВРУ;

5) відмінити галузевий принцип підпорядкування при здійсненні оптимізаційних заходів з реорганізації освітньої системи України (відмовитися від галузевих інститутів або університетів, які б підпорядковувалися окремому міністерству, як показує практика, це явище не сприяє розвитку і ефективному функціонуванню галузевих інститутів й університетів).

б) оптимізація структури інститутів та університетів повинна передбачати автономну форму управління, з окремим рядком у бюджеті України (у разі участі держави – державна частка на фінансування наукових проектів, частка державного замовлення на підготовку окремих спеціалістів, магістрів для державних підприємств та органів державного управління).

Приклад розрахунку (для інститутів, за даними 2010 року):

$$N_{\text{opt.}} = (N_i \times K) / 25 = (119 \times 0,4) / 25 = 1,9; \text{ приблизно 2 інститути на 1 регіон.}$$

Приклад розрахунку (для університетів, за даними 2010 року):

$$N_{\text{opt.}} = (N_i \times K) / 25 = (196 \times 0,4) / 25 = 3,1; \text{ приблизно 3 університети на 1 регіон.}$$

Тобто за запропонованою формулою у одному регіоні України може бути 2 інститути та 3 університети у системі навчальних закладів МОН України, так як інститути та університети інших галузей і міністерств тут не враховані. У Києві, Харкові, Львові, Донецьку, Дніпропетровську, Одесі - може функціонувати 3 інститути та 4 університети у системі навчальних закладів МОН України. Таким чином ми матимемо наступні оптимальні значення кількості ВНЗ МОН України: 1) кількість інститутів в Україні - $2 \times 25 = 50$, плюс 6 (Київ, Харків, Львів, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса) = 56; 2) кількість університетів в Україні - $3 \times 25 = 75$, плюс 6 (Київ, Харків, Львів, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса) = 81. А внаслідок реалізованої оптимізації орієнтовно матимемо замість 315 ВНЗ – 137, але це мають бути відповідним чином згруповані і систематизовані за об'єктивними критеріями, з серйозною матеріальною та кадровою базою інститути та університети, з автономною формою управління, з окремим рядком у бюджеті. У разі відміни галузевого

принципу підпорядкування (маються на увазі аграрні, ветеринарні, медичні інститути та університети тощо) при здійсненні оптимізаційних заходів з реорганізації освітньої системи України, кількість ВНЗ у системі МОН України зросте на 1-2 заклади у одному регіоні, тобто число ВНЗ може збільшитися на 25-50 інституцій ($VN3 = 137 + 25 \dots 50$).

У плані реструктуризації ВНЗ, крім зазначених вище аспектів, слід мати на увазі ряд визначальних об'єктивних факторів, які впливають з проблематичного кола "територіально-регіональної гармонізації кількості інститутів-університетів". Цими факторами можуть бути: чисельність населення у регіоні; визначена кількість потенційних абітурієнтів; науково-освітня значущість; традиційні характеристики ВНЗ; осучаснення і адаптація фахових послуг з вимогами НТП суспільства і ринку; урахування державного розвитку у зв'язку з динамічними змінами і ускладненнями технологій тощо.

Розглянемо критеріальні підстави реструктуризації вищих навчальних закладів Львова та України: державна мотивація з урахуванням спеціалізації суспільних інституцій, суспільної економіки та несприятливої демографічної перспективи вже у 2011 р., а також мені, як особистості, не байдуже: "як ламатимуть вищі школи" і я маю право висловити свою ідею-позицію. Головна відповідальність з вирішення цієї непростої проблеми "лягає на плечі" українського уряду. При цьому уряд має озброїтися таким головним правилом: "ніякого лобіювання, ніяких родинно-кланових інтересів, ніяких регіональних поблажок, ніякої партійної маячні – реструктуризація вищих навчальних закладів, це справа української держави для українського суспільства". Уряд має забезпечити: по-перше, щоб усі керівні посади рівні: ректор, усі проректори, усі декани, усі завідувачі кафедр – з певної дати (наприклад з 1.09.2011-12 рр.) у Львові та по Україні займали лише доктора наук (в разі відсутності у вузі необхідної кількості докторів наук відповідні посади повинні реорганізуватися "під доктора наук" або ліквідуватися); по-друге, щоб перелічені посади не займали люди старші 70-ти років (щоб не перетворювати ВНЗ у "дома бравих перестарілих керівників"; окремі з них готові писати заповіді, хто і як має керувати "рідним вузом"; добрий приклад у цьому плані показав Блаженніший Любомир, який сказав, "що краще вчасно піти своїми ногами"); по-третє, дискусійним є питання щодо присвоєння окремим вузам "імені", можливо одним Указом Президента України усім ВНЗ: або присвоїти "імені", або ліквідувати "імені".

Прикладом складності вирішення цих проблем є започаткований процес приєднання ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького з ЛНАУ або приєднання Львівського університету до Дублянського (прийнято розпорядження Кабміну та міністра Мінагропроду України). Виникає ряд складних питань. Які об'єктивні критерії розвитку освіти і науки в Україні задіяні при прийнятті такого рішення - розпорядження? Де науково-освітня програма Кабміну: чому не об'єднують інші коледжі, академії, інститути, університети - там існують аналогічні передумови; чому Кабмін не ставить питання про оптимізацію державних замовлень (частка державних замовлень на окремі спеціальності

наближається до нуля...); чому Кабмін не турбується про повернення професорам доплат за вчені звання і стаж?

1. ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
2. ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
3. ЛЬВІВСЬКА КОМЕРЦІЙНА АКАДЕМІЯ
4. ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
5. ЛЬВІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
6. УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ДРУКАРСТВА
7. ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ СУСПІЛЬСТВА ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
8. ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НОВІТНІХ ПОЛІТЕХНІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА
9. ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЛІСУ І РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ
10. ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА УПРАВЛІННЯ БІОЛОГО-АГРАРНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ
11. ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рис.2. Схематичний перелік вищих навчальних закладів Львова після здійснення процедури реструктуризації

Рішенням трудового колективу ветеринарного університету погоджувалася можливість прийняття подібного, хоча завідома хибного рішення, щоб комусь там нагорі догодити, але цим рішенням трудового колективу передбачалося збереження юридичного статусу ветеринарного університету і студентів у ньому? Чому один університет набуває статусу "материнського університету - ЛНАУ", а інший - статус "сиротинського університету - ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького", за які гріхи і хто карає?... Де програма "материнського університету - ЛНАУ": про реорганізацію кафедр, факультетів, створення інститутів; про оптимізацію переліку спеціальностей та набору студентів; чи проводилося соціальне дослідження цього питання серед

студентів і викладачів ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького та у школах, хоча б, Західного Регіону України? Чи будуть батьки та їх діти здавати документи і поступати у навчальні заклади, які лихоманить реорганізацією? Чи не буде провалена вступна кампанія 2013-2014 року в обох університетах? Чи не знищуються на непродуманих організаційних умовах обидва, традиційно усталені за характеристиками університети?

Реорганізація ветеринарного університету означає його пониження у статусі чи ліквідація повна? Хіба юридично правильно ліквідувати статус "національного університету", який присвоюється Указом Президента України розпорядженням Прем'єр-міністра або наказом Міністра? Якщо пониження у статусі, то чому студентів уже підпорядкували аграрному університету? Напевно правильніше підпорядковувати реорганізовану структуру зі студентами і викладачами? Чи захочуть тисячі студентів бути студентами іншого вузу - ЛНАУ, чи погодяться на це їхні батьки? Незрозуміло скільки триватиме реорганізація? А яка доля ветеринарної школи і науки та їх величного історичного емпіричного надбання? Яка доля нових зароджуваних науково-освітніх шкіл? Яка доля професорів, доцентів, викладачів - про них у розпорядженні і не згадується? А чи не прийдеться давати відступні кроки, чи є гарантії про успіх реалізації цього хибного проекту? Ні однієї відповіді на поставлені питання у цьому "легковажному розпорядженні" немає...

А вже автономні і вільні університети можуть об'єднуватися у Університети Великого Регіону тощо.

Дана програма оптимізації освітньої системи передбачає також відмову від таких освітніх структур – як технікуми та коледжі. Такі існуючі колективи, здебільшого галузевого спрямування, мають стати складовою частиною університетів та інститутів, останні можуть функціонувати у рамках університетів та незалежно, як юридичні особи. Приватним вузам можна дозволити самостійно вирішувати власні перспективи: якщо вони впораються з конкуренцією, то нехай працюють. Хоча, до прикладу, у штаті таких інститутів економічного спрямування може бути один доктор економічних наук, або жодного, а "велика економічна діяльність" прикривається сумісниками.

Основні узагальнення і висновки. Звичайно, висвітлена проблема потребує громадянської дискусії, але бажано не "заговорити" її, як і багато інших державотворчих основ "забалакали". Не покладалися у цьому питанні на "ректорські рішення", будь-хто з них триматиметься "до останнього", адже виникає об'єктивне неприємне питання – а хто буде ректором після об'єднання? Хіба мова йде про завуальоване бажання зібрати портфелі нажитого ними за чималі роки ректорства, бо побіжать один за одним до міністра, щоб саме його залишили на головній посаді в об'єднаному університеті. Тому вони не можуть бути об'єктивними, так як киватимуть у бік конкурентів, хоча об'єктивний показник – кількість абітурієнтів та кількість студентів, теж є критерієм, але однієї сторони.

У зв'язку з реорганізацією окремих ВНЗ необхідно законодавчо затвердити програми їх оптимізації: перелік спеціальностей за ліцензіями;

обсяги державних замовлень; участь держави та корпоративних структур у формуванні повного пакету замовлень; кількість факультетів; кількість кафедр; кадровий потенціал; матеріальне забезпечення і т.д. Також законодавчо передбачити механізм формування нових владних та організаційних повноважень: положення університету; вченої ради; громадської ради; ректорату та обрання нового ректора тощо.

Другою стороною має виступити держава, державі треба визначитися: кого (за переліком спеціальностей) і скільки готувати. Не можна таким звиклим чином вирішувати проблему об'єднанням державних (національних) університетів: типу "добровільно" або "вони самі об'єднуються". Це або відсторонена політика уряду, або намагання прикривати справжні наміри, або небажання любити правду (не хочу вживати антагонічного синоніма) - у цьому і є звичність, є ж нормальні правові інструменти і процедури. Уряд України має, наголошую, "МАЄ", розробити "Стратегію щодо об'єднання державних університетів України або створення "Університетів Великого Регіону". Така стратегія має вписуватися в "Національні пріоритети і стратегічні орієнтири розвитку українського суспільства". Цю стратегію необхідно обговорити у Верховній Раді України та прийняти спільною Постановою КМУ і ВРУ (можливо й Законом узаконити). Інакше, це все буде ходіння по-болоту, або у класичному розумінні - ходіння по муках!

Автор підтримує ініціативу колишніх міністрів освіти і науки, зокрема, Михайла Згуровського, щодо автономії університетів! Жалко, що пізно він до цього додумався, у розумінні будучи міністром, треба було тоді і реалізовувати. Я за автономію університетів, а також за автономію окремих інститутів у ньому (у рамках структури універсу). Держава не повинна усуватися повністю від цього процесу, держава може мати свою акціонерну (корпоративну) частку в університеті - частку на фінансування наукових проектів, частку державного замовлення на підготовку окремих спеціалістів, магістрів. Тобто держава може виступати тотожним учасником ринку освіти і науки, як і інші корпоративні структури (підприємства, компанії, корпорації), які безсумнівно будуть учасниками інвестування освітніх і наукових проектів, здійснювати підготовку і перепідготовку своїх кадрів. Я теж готовий прийняти участь у розробці такого нового закону про освіту і науку в Україні.

Подальші наукові дослідження необхідно скеровувати на системну розробку "Національних пріоритетів і стратегічних орієнтирів розвитку українського суспільства", де має бути розділ про реструктуризацію і розвиток вищих навчальних закладів України, а також про зміст і якість української освіти (початкової, середньої і вищої).

Література

1. Єгоров Г. Система освіти у Франції // Історія в школі / Г. Єгоров. - 2001. - № 3-4. - С. 13-17.
2. Вачевський М. Сучасна економічна освіта у країнах Західної Європи: формування професійних компетенцій / М. Вачевський // Рідна школа. - 2006. - № 3. - С. 71-74.

3. Зязюн Л. Освітня система Франції / Л. Зязюн // Рідна школа. - 2001. - № 11. - С. 70-74.
4. Книга А. Система вищої освіти в Україні та за кордоном : спроба співставлення / А. Книга // Освіта в Україні. - 2001. - Вип. 3. - С. 14-22.
5. Колодочкіна Е. Франция. Образование - частное, местное, государственное? / Е. Колодочкіна // Эхо планеты. - 2003. - № 28. - С. 20-23
6. Корсак К. Система освіти Франції / К. Корсак // Міжнародна освіта. - 1997. - № 4. - С. 6-13.
7. Шевченко А. Освіта у Франції / А. Шевченко // Рідна школа. - 2001. - № 2. - С. 74-77.
8. Інтернетресурс: www.ostriv.in.ua.
9. Інтернетресурс: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
10. Пунько Б.М. Об'єктивні критерії реструктуризації вищих навчальних закладів // Вища освіта України. – Додаток 2 до №3, том 1 (26) / Б.М. Пунько. Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2010. - С. 424 – 433.
11. Кузнєцова Н.В. Тенденції розвитку професійно-педагогічної освіти в класичних університетах України // Вища освіта України. – Додаток 2 до №3, том 1 (26) / Н.В. Кузнєцова. Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2010. – С. 282-287.
12. Вища освіта і наука України: підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в Європейське співтовариство: інф.-аналіт. матер. до засід. підсумк. Колегії МОН. – К., 2004. – 64 с.
13. Вища освіта і наука – найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку: інф.-аналіт. матер. до засід. підсумк. Колегії МОН. – К., 2005. – 115 с.
14. Підвищення ефективності вищої освіти – визначальний чинник зростання суспільно-економічного потенціалу держави: інф.-аналіт. матер. до засід. підсумк. Колегії МОН. – К., 2006. – 75 с.
15. Вища освіта України – Європейський вимір: стан, проблеми, перспективи: інф.-аналіт. матер. до засід. підсумк. Колегії МОН. – К., 2008. – 103 с.
16. Вища освіта України 2009: інф.-аналіт. матер. до засід. підсумк. Колегії МОН. – К., 2009. – 25 с.
17. Юровська М.Г. Вища освіта України: матер. до засід. підсумк. Колегії МОН України / М.Г. Юровська [За заг. ред. Кремня В.Г.] – К., 2000. – 225 с.

Summary

Served comparative evaluation of educational systems of France, Germany, Poland and Ukraine. Objective criterion grounds restructuring of higher education in Lviv and Ukraine considering actually state motivation. The economic-mathematical formula and the proposed objective criterion optimization of the number of institutes and universities of Education of Ukraine. Presented option of restructuring higher education in Lviv (as a project to discuss the scientific community and government) and list the new names, universities, city after potential treatments and restructuring.

Key words: *Comparative evaluation, educational system, the restructuring of higher education, optimizing the number of institutes and universities of Education of Ukraine, objective criterion reasons, state motivation.*

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.